

co jsem Ti napsala. Ale pro jistotu zůstanu u m^ě, dokud nedopíše. Tvá milující sestra
Laura z Rastignacu.“

— Ach, ano, — řekl si Evžen, — ano, bohatsví za každou cenu! Ani poklady by nevyvážily takovou odanost. Chťel bych jim snést štěstí celého světa. Patnáct set padesát franků. — Po chvilí uvažoval dále. — Každé mince musí být účinně využito. Laura má pravdu. Je to žena. Mám jen hrubé plátěné košile. Ve jménu štěstí druhého stává se mladá dívka zchytřalá jako zloděj. Nevinná sama v sobě a prozřívá za mne je jako nebeský anděl odpouštějící pozemské hříchy, jež nechápe.

Patřil mu celý svět. Již byl zavolan krejč^í, požádán o radu, získán. Když Evžen spatřil pana z Traillisu, chopil významnou úlohu krejč^{ích} v životě mladého člověka. Bědal! Není střední cesty mezi dvěma možnostmi: krejč^í je buď úhlavním nepřitelem nebo přítelem ziskovým penězi. Rastignac našel ve svém krejč^{ím} muži, který pochopil otcovskou úlohu svého řemesla a považoval se za jakýsi spojovací článek přítomnosti s budoucností v životě mladých lidí. A tak vděčný student založil jméni tohoto muže jedním ze svých vtipů, jimiž později proslul. „Znám od něho dvoje kalhoty,“ říkal, „které vyženyly po dvaceti tisících liber ročního důchodu.“

Patnáct set franků a obleků, kolik si jen ráčil! Tímto okamžikem nabyt chudý jihozemec sebejistoty a sešel do jídelny k snídani s oním nevyužitelným výrazem, který dodává mladému člověku pocit vlastnictví ať už jakéhokoliv ohnusu. Jakmile vylouznou studentovi do kapsy peníze, vzrývá se v něm jakýsi pomyslný sloup, o nějž se chytí bod, dívá se zpřima a jasně a čile se polybue. Včera pokorný a bojácný, byl by se dal zbiř, nazítří však v něm neslychané jevy: všechno chce a všechno může,

rouží po tom i onom, je veselý, šlechetný, výbojný. Zkrátka, dosud neopěčenému ptáčeku dorostla křídla. Nemá-li peněz, chňapá po trošce rozkoše jako pes, jenž přes tisícera nebezpečensví ukradne kost, rozdrtí ji, vysasje mork a běží dál; mladík, který si zvoní v kapse několika nestálými zlatáčky, své požitky vychunává, člení je, nachází v nich zalíbení, je v sedmém nebi a nezná již pojem slova *bída*. Celá Paříž je jeho. Je to věkové údobí, kdy se všechno leskne, vše třpytí a září. Léta radostné síly, jež nikomu, muži ani ženě, nic nedává. Doba dlouhá a prudkých slov, znásobujících každou radost. Kdo nepoznal levý břeh Seiny mezi ulicí Saint-Jacques a ulicí Saints-Pères, ten neví nic o lidském životě!

— Ach, kdyby tak jen Pařížanky věděly! — uvažoval Rastignac, když hral pečené hrušky paní Vaquerové, kus po dvou halálích, — přišly by se sem pomilovat.

Vtom se ozval u laťkových vrátěk zvoněk a do jídelny vstoupil listonoš královské pošty. Pral se po panu Evženu Rastignacovi, jemuž podal dva váčky a potvrzenku k podpisu. Student, jakoby zasažen bícem, zrudl pod pronikavým pohledem, který na něho vrhl Vautrin.

„Budete mít na hodiny šermu a cvičení ve střelbě,“ poznamenal tento muž.

„Přípluly koráby s penězi,“ podotkla paní Vaquerová, hledíc na měšce.

Slečna Michonneauová se neodvázila dotknout okem peněz ze strachu, aby neprozradila svou chitvost.

„Máte hodnou matku,“ řekla paní Couturová.

„Pán má hodnou matku,“ opakoval Poiret.

„Ano, maminka si pustila žilou,“ pokračoval Vautrin. „Teď budete moci vyvádět darebnosti, chodit do společnosti, lovit tam věno a tančit s hraběnkami s broskvoňovými květy ve vlasech. Ale dejte na mou radu, mladíku, a učte se plně střilet!“

Vautrin udělal pohyb, jako by mířil na protivníka. Rastignac chtěl dát listonoši sproptině, ale nenašel v kapse

Ačkoliv se cítil tímto obratem dotčen, přece si na odchodu řekl:

— Pokoř se, vydrž všechno! Jaké musí být ty ostatní, když nejlepší ze všech škrtne rázem sliby přátelství a odhodí tě jako starý střevíc? Tož tedy každý jen pro sebe? Pravda, její dům není kramářská bouda a není ode mne správné, že jí chci využít. Člověk musí být, jak říká Vautrin, jako dělová koule.

Trpké studentovy úvahy byly zanedlouho rozptýleny radostí, kterou si sliboval, že mu přinese večere u vikomtessy. Tak jakýmsi osudovým řízením vhnány ho lstivě nejdrobnější příhody jeho života na dráhu, na níž podle názoru hroživé sfingy pensionu paní Vauquerové musí zabít jako na bitevním poli proto, aby nebyl sám zabít, a klamat, aby nebyl klamán, na cestu, u jejíž závor je nutno odložit svědomí i srdce, nasadit si masku a zahrávat si nemilosrdně s lidmi a nikým neviděn chopit se štěstí, aby si jako v Lakedaimonu (čili Spartě, věhlasném starořeckém městě, pozn. red.) zasloužil vítězný věnec.

Když se vrátil k vikomtese, oplývala již zase onou vznešenou laskavostí, jakou mu vždy prokazovala.

Odebrali se společně do jídelny, kde vikomt očekával svou choť a kde tabule zářila přepychem, který, jak je všeobecně známo, dostoupil za Restaurace (1814-1830, pozn. red.) nejvyššího stupně. Pan z Beauséantu, jako většina blaseovaných lidí, neměl již jiné radosti než dobré jídlo. Byl odchovancem labužnické školy Ludvíka XVIII. (1755-1824, pozn. red.) a vévody z Ercarsu. Proto se jeho stůl vyznačoval dvojím přepychem: přepychem úpravy a přepychem jídel. Evženovy oči nespátřily dosud podobné divadlo, neboť po prvé jedl v jednom z oněch domů, kde společenská okázalost je dědičná. Móda vytlačila právě hostiny, jimiž kdysi za císařství končily plesy, při nichž se musili vojáci posilnit, aby byli připraveni na všechny ty potyčky, které je očekávaly vně i uvnitř země. Evžen se doposud účastnil jen plesů. Sebe-

vědomí, jehož v pozdější době dosáhl takové, které se již začínalo v něm probouzet, mu projevily pošetily úžas. Avšak když uzřel všude stříbro a tisíce drobností honosné tabule mohl obdivovat nehluchné obsluze, bylo za tak ohnivé obrazotvornosti nedat přednost plynulé eleganci před životem plným strachů, chtěl ráno zaslíbit.

Zabloudil na okamžik v myšlenkách do svého pensionu; zmocnila se ho taková hrůza, že odtamtud v lednu uprchne, jednak v nějakém čistém domě, jednak aby unikl jehož pádnou ruku cítil neustále na svém žímě-li tisíc ať již zjevných či utajených na se bere v Paříži korupce, člověk zdravé položí otázku, jaké poblouznění přivedlo aby tu zřizoval školy a shromažďoval m. možné, aby tu byly krásné ženy ctěny a z. směnárny, nezmizelo kouzelně s jejich domíme-li si však, jak málo zločinů, ba i spácháno mládeží, jakou úctou musíme být trpělivým, mezi sebou vzájemně a téměř bojujícím Tantalům! Kdyby byl věrně vykr. svého studenta, poskytl by jeden z nejdram. mětů naší moderní civilizaci.

Marně paní z Beauséantu vyzývala zrak k hovoru — nechtěl se v přítomnosti vikomtesy vořit.

„Nedoprovodíte mě dnes večer do Itálie?“ obrátila se vikomtessa k manželovi.

„Jistě nepochybujete, s jakou radostí bych vám šel,“ odvětil s posměšnou rytířskostí, již se napálil, „ale musím jít za kýmsi do Variétés.“

— Za milenkou, — pomyslila si.

„Cožpak Ajuda dnes nepříjde?“ pokračoval.

„Ne,“ odvětila mrzutě.

Quoique touché de ce retour soudain, Eugène se dit en s'en allant :

— Rampe, supporte tout. Que doivent être les autres, si, dans un moment, la meilleure des femmes efface les promesses de son amitié, te laisse là comme un vieux soulier ? Chacun pour soi, donc ? Il est vrai que sa maison n'est pas une boutique, et que j'ai tort d'avoir besoin d'elle. Il faut, comme dit Vautrin, se faire boulet de canon.

Les amères réflexions de l'étudiant furent bientôt dissipées par le plaisir qu'il se promettait en dînant chez la vicomtesse. Ainsi, par une sorte de fatalité, les moindres événements de sa vie conspiraient à le pousser dans la carrière où, suivant les observations du terrible sphinx de la maison Vauquer, il devait, comme sur un champ de bataille, tuer pour ne pas être tué, tromper pour ne pas être trompé ; où il devait déposer à la barrière sa conscience, son cœur, mettre un masque, se jouer sans pitié des hommes, et, comme à Lacédémone, saisir la fortune sans être vu, pour mériter la couronne. Quand il revint chez la vicomtesse, il la trouva pleine de cette bonté gracieuse qu'elle lui avait toujours témoignée. Tous deux allèrent dans une salle à manger où le vicomte attendait sa femme, et où resplendissait ce luxe de table qui sous la Restauration fut poussé, comme chacun le sait, au plus haut degré. M. de Beauséant, semblable à beaucoup de gens blasés, n'avait plus guère d'autres plaisirs que ceux de la bonne chère ; il était, en fait de gourmandise, de l'école de

Louis XVIII et du duc d'Escars. Sa table offrait donc un double luxe, celui du contenant et celui du contenu. Jamais semblable spectacle n'avait frappé les yeux d'Eugène, qui dînait pour la première fois dans une de ces maisons où les grandeurs sociales sont héréditaires. La mode venait de supprimer les soupers qui terminaient autrefois les bals de l'Empire, où les militaires avaient besoin de prendre des forces pour se préparer à tous les combats qui les attendaient au dedans comme au dehors. Eugène n'avait encore assisté qu'à des bals. L'aplomb qui le distingua plus tard si éminemment, et qu'il commençait à prendre, l'empêcha de s'ébahir ni aisément. Mais, en voyant cette argenterie sculptée, et les mille recherches d'une table somptueuse, en admirant pour la première fois un service fait sans bruit, il était difficile à un homme d'ardente imagination de ne pas préférer cette vie constamment élégante à la vie de privations qu'il voulait embrasser le matin. Sa pensée le rejeta pendant un moment dans sa pension bourgeoise ; il en eut une si profonde horreur, qu'il se jura de la quitter au mois de janvier, autant pour se mettre dans une maison propre que pour fuir Vautrin, dont il sentait la large main sur son épaule. Si l'on vient à songer aux mille formes que prend à Paris la corruption, parlante ou muette, un homme de bon sens se demande par quelle aberration l'État y met des écoles, y assemble des jeunes gens, comment les jolies femmes y sont respectées, comment l'or étalé par les changeurs ne s'envole pas magique-

ment de leurs sèbiles. Mais, si l'on vient à songer qu'il est peu d'exemples de crimes, voire de délits commis par les jeunes gens, de quel respect ne doit-on pas être pris pour ces patients Tantales qui se combattent eux-mêmes, et sont presque toujours victorieux ! S'il était bien peint dans sa lutte avec Paris, le pauvre étudiant fournirait un des sujets les plus dramatiques de notre civilisation moderne. Madame de Beauséant regardait vainement Eugène pour le convier à parler, il ne voulut rien dire en présence du vicomte.

— Me menez-vous ce soir aux Italiens ? demanda la vicomtesse à son mari.

— Vous ne pouvez douter du plaisir que j'aurais à vous obéir, répondit-il avec une galanterie moqueuse dont l'étudiant fut la dupe ; mais je dois aller rejoindre quelqu'un aux Variétés.

— Sa maîtresse, se dit-elle.

— Vous n'avez donc pas d'Ajuda ce soir ? demanda le vicomte.

— Non, répondit-elle avec humeur.

— Eh bien, s'il vous faut absolument un bras, prenez celui de M. de Rastignac.

La vicomtesse regarda Eugène en souriant.

— Ce sera bien compromettant pour vous, dit-elle.

— *Le Français aime le péril, parce qu'il y trouve la gloire,* a dit M. de Chateaubriand, répondit Rastignac en s'inclinant.

Quelques moments après, il fut emporté près de madame de Beauséant, dans un coupé rapide,

au théâtre à la mode, et crut à quelque féerie lorsqu'il entra dans une loge de face, et qu'il se vit le but de toutes les lorgnettes concurremment avec la vicomtesse, dont la toilette était délicieuse. Il marchait d'enchantements en enchantements.

— Vous avez à me parler, lui dit madame de Beauséant. Ah ! tenez, voici madame de Nucingen à trois loges de la nôtre. Sa sœur et M. de Trailles sont de l'autre côté.

En disant ces mots, la vicomtesse regardait la loge où devait être mademoiselle de Rochefide, et, n'y voyant pas M. d'Ajuda, sa figure prit un éclat extraordinaire.

— Elle est charmante, dit Eugène après avoir regardé madame de Nucingen.

— Elle a les cils blancs.

— Oui, mais quelle jolie taille mince !

— Elle a de grosses mains.

— Les beaux yeux !

— Elle a le visage en long.

— Mais la forme longue a de la distinction.

— Cela est heureux pour elle qu'il y en ait là. Voyez comment elle prend et quitte son lorgnon ! Le Goriot perce dans tous ses mouvements, dit la vicomtesse au grand étonnement d'Eugène.

En effet, madame de Beauséant lorgnait la salle et semblait ne pas faire attention à madame de Nucingen, dont elle ne perdait cependant pas un geste. L'assemblée était exquisement belle. Delphine de Nucingen n'était pas peu flattée d'occuper exclusivement le jeune, le beau, l'élégant